

achterkeuken en daar lagen ze een avond lang eindelijk en mensche-lijk te janken. Het kind genoot daarvan omdat het papa, mama en de twee meiden belette te slapen. Het lag de honden aan te moedigen: nóg, nóg, nóg harder! Als papa in de kamer naast de zijne met een bonk uit het bed sprong en nutteloos met zijn vuisten op de muren trommelde, was het innig voldaan". Deze zelfde André, die zijn moeder letterlijk doodsart, en dat wel op de ver-fijndste wijze, die later een op zijn kamer in slaap gevallen poes plotseling en plezierig met een brandende sigaar in den neus brandt, deze griezelige sadist (ons herinnerend alleen aan hetgeen uit de jeugd van een Philips II verteld wordt) geeft aan het einde zijn liefdevolle verpleegster de woorden: „Vous êtes trop bon, Monsieur" in den mond. En de schrijver voegt er dan bij: „Maar zij sprak een taal die hij reeds niet meer verstond. Want hij had niet het gevoel goed te zijn noch zocht hij in die goedheid nog behagen. Hij had dat einde van lijden bereikt, waar alle weerstand zich neergelegd heeft en de mensch, gezuiverd, niets meer dan goedheid is. Hij was goedheid".

Voor hij eindelijk sterft, aan uitputting en „hersenvetroging", lezen wij, op de laatste pagina: „Zijn geest werd met den dag helderder op de eene waarheid, die hij overgehouden had, maar nooit geformuleerd: dat de deernis-waardige menschen voor elkander goed moeten zijn."

Bij volledige erkenning van deze waarheid moet het mij toch uit de pen, dat ik André d'Hertenfeldt's bekeering ertoe niet innig heb kunnen volgen. Het stáát er, en ik wil het wel gelooven, maar.... ja maar.... mij zijn toch óók voorbeelden bekend van wreede individuen die juist in het verdriet hoe langer hoe geniepiger en boosaardiger werden. 't Is waar dat deze André in aanraking komt met één van die vrouwelijke wezens, wier echte, uit loutere menschenliefde gegroeide goedheid geen grenzen schijnt te kennen, en waarvan er in al Walschap's boeken minstens ééne voor- komt.

Ik zeide het, meen ik, al vroeger: deze schrijver is een zeer scherp en bijtend-geestig menschenkenner en -beelder, maar van de waarheid der zieleevoluties, in zijn boeken beschreven, overtuigt hij ons niet altijd. Gerard Walschap, wiens grootheid zetelt in zijn onweersprekelijk groot-meesterlijke kracht en macht van opmerking en uitdrukking, blijft tot nog toe voor mij méér een verbijsterend knap menschenbéelder en caricaturist dan een aandachtig en liefdevol naspeurder en verklaarder van mensche-lijke levensgangen.

Eén figuur in Celibaat moet ik in 't bijzonder nog vermelden als zeld-zaam weldadig en voortreflijk begrepen. Het is die van pastoor Claerebout, den priester, die sterft als een veldheer. Maar zulk een.... rehabilitatie was Walschap dan ook wel eenigszins aan het priesterschap verschuldigd — men denke maar even aan het boek „Trouwen" terug!